

політичних переслідувань та гонінь з боку різних окупаційних влад і агентів). Проте лише активна громадянська позиція переважної більшості українців та законодавче закріплення правових норм громадського контролю, з нашої точки зору, дасть змогу подолати багато проблем українського суспільства (бідність значної частини населення України і, водночас, бездумна трата грошей на різні застілля через застарілі традиції від яких треба швидко і без жалю відмовлятися; згадки про тотальну «турботу» колишньої радянської держави про своїх громадян та неадекватне перенесення їх на нинішню капіталістичну реальність (ілюзорна надія, що держава за когось вирішить усі його проблеми); брак знань і небажання українців змінюватись у культурі поведінки в громадських місцях через реальну відсутність за це грошового покарання тощо) та вивести його належний рівень європейськості.

Ефективність внутрішньогосподарського контролю у функціонуючому підприємстві залежить, насамперед, від керівника і головного контролера (або головного бухгалтера, якщо там такої посади за штатним розписом не передбачено).

Таким чином, в умовах прискорених змін української економіки відчутно трансформується мета, ключові завдання та напрямки руху бухгалтерського обліку, економічного аналізу та контролю. Ці трансформації є безпосереднім наслідком трансформаційних процесів в проблемній українській політиці, розбалансованій і неефективній економіці, зневаженій екології, відсталих та ненадійних технологіях.

Світлана Жукевич, Наталя Жук
Тернопільський національний економічний університет

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ОСНОВНИХ ДЕТЕРМІНАНТ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Побудова системи фінансово-економічної безпеки підприємства є складним завданням управлінської діяльності підприємства, результативність вирішення якого в подальшому значним чином впливатиме на ефективність функціонування системи безпеки в умовах жорсткої конкуренції. Основним завданням системи фінансово-економічної безпеки є убезпечення стійкості фінансового стану та дотримання певного заданого рівня його фінансово-економічної безпеки.

Сутність фінансової безпеки полягає у наявності такого його фінансового стану, який характеризується: збалансованістю і якістю фінансових інструментів, технологій і послуг; стійкістю до загроз; здатністю підприємства забезпечувати реалізацію фінансових інтересів, а

також місії і завдань, достатніми обсягами фінансових ресурсів; а також спрямованістю на ефективний і сталий розвиток [1].

Система фінансово-економічної безпеки підприємства не може бути універсальною, адже вітчизняні підприємства є дуже різноманітними. Кожне з підприємств має свої особливості, які практично неможливо врахувати у загальних положеннях розробки механізму фінансово-економічної безпеки підприємства. Відтак, виділяють особливості та їхній вплив на властивості, характеристики та функції системи фінансово-економічної безпеки підприємства.

Розуміння терміну «детермінант» набуває різного значення при використанні його у сучасних реаліях наукових підходів, вчень, галузях економіки. Електронна енциклопедія «Академік» надає більше сотні визначень терміну «детермінант». Слід зосередитись на тому що, «детермінант» (від лат. *determinans* визначальний) – це складова, компонент, визначник, причина, умова; домінуючий вплив чи головний чинник [2].

Детермінантами фінансово-економічної безпеки вважаються чинники та характеристики внутрішнього та зовнішнього середовища діяльності підприємства, які безпосередньо визначають масштаб та складність системи визначеної безпеки. Актуальним завданням управління підприємством є побудова системи фінансово-економічної безпеки залежно від впливу таких детермінант та вимог до необхідної складності.

Побудова системи фінансово-економічної безпеки підприємства з урахуванням її детермінант базується на вирішенні низки завдань: визначення складу детермінант та характеру їхнього впливу на систему фінансово-економічної безпеки підприємства; визначення індикатора системи фінансово-економічної безпеки підприємства, який визначає особливості її побудови залежно від певних детермінант; опис особливостей механізму побудови системи фінансово-економічної безпеки підприємства залежно від певних детермінант.

Побудова системи фінансово-економічної безпеки підприємства з урахуванням її детермінант потребує уточнення їхнього розуміння та складу. У загальному випадку більш виправдано говорити про сукупність чинників, які впливають на побудову досліджуваної системи. Детермінанти системи фінансово-економічної безпеки підприємства розглядаються як чинники, вплив яких визначає зміст, склад, структуру, масштаб, складність та механізм функціонування системи. Тому детермінанти обов'язково мають бути враховані при побудові системи. А саме: розмір підприємства, привабливість його для рейдерів, сприятливість інституційного середовища, мінливість зовнішнього середовища, чітка ідентифікація загроз стану та діяльності підприємства.

А що стосується фінансової безпеки, то доцільно виділити забезпеченість фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування підприємства, доцільність їх розміщення та ефективного використання, фінансові взаємовідносини з іншими юридичними і фізичними особами, платоспроможність та фінансову стійкість [3].

Кожну з детермінант системи фінансово-економічної безпеки підприємства слід досліджувати окремо, як і їх вплив на побудову системи. Але на практиці вплив описаних детермінант виявляється разом, причому, з різною інтенсивністю, що зумовлює необхідність розгляду спільного впливу детермінант і узагальнення такого впливу на фінансово-економічну безпеку підприємства. Саме такий узагальнений вплив детермінант системи визначає її масштаб, структуру, складність та механізм функціонування.

Для аналізу впливу зовнішніх чинників на стан фінансової безпеки конкретного підприємства слід використовувати дані управлінського та маркетингового аналізу, що мають проводитися на кожному підприємстві, інформацію спеціалізованих консалтингових фірм, статистичні дані за регіонами, країні в цілому, вибіркові статистичні та аналітичні дослідження за галузями і групами підприємств, які проводяться органами державної статистики.

Для аналітичної обробки отриманих даних щодо індикаторів фінансової безпеки підприємства і чинників, що впливають на її стан, використовуються методи економічного аналізу, а саме, кореляційного та регресійного аналізу, прямих розрахунків показників, коефіцієнтного та ін.

Для поглиблення аналізу впливу на стан фінансової безпеки підприємства чинників або загроз, особливо нових, потрібна додаткова інформація, яка потребує нетрадиційних джерел та її аналітична обробка. Такими джерелами можуть бути спеціальні обстеження фінансової діяльності конкретного підприємства, проведення зовнішніми спеціалізованими фірмами аудиту його комерційної діяльності, дані результатів соціологічного обстеження [4; 5].

Аналіз та оцінка основних детермінант фінансової безпеки — це процес дослідження фінансового стану і основних результатів фінансово-господарської діяльності підприємства з метою виявлення резервів підвищення його ринкової вартості та забезпечення ефективного розвитку; це засіб накопичення, трансформації й використання інформації фінансового характеру [6].

Ключовим питанням для розуміння сутності та результативності фінансової діяльності в контексті її аналізу й оцінки, є концепція господарської діяльності як потоку управлінських рішень для вкладення ресурсів із метою отримання прибутку. Саме отримання прибутку

необхідне для збереження економічної життєздатності, можливості подальших вкладень капіталу та забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. При цьому всю сукупність рішень щодо досягнення цієї мети може бути зведено до трьох основних напрямів — рішення щодо вкладення ресурсів; операції, що здійснюються за допомогою цих ресурсів; визначення структури фінансової діяльності. Вчасне та якісне забезпечення цих напрямів фінансових рішень визначає ефективність механізму реалізації системи фінансової безпеки підприємства.

Отже, аналіз та оцінка основних детермінант фінансової безпеки є методом пізнання фінансового механізму підприємства, процесів формування та використання фінансових ресурсів для його ефективної діяльності, стану його майна, швидкості обертання всього капіталу та його окремих частин, дохідності використаних коштів. А метою є всебічна оцінка фінансового стану підприємства, резервів його діяльності та ділової активності задля підвищення рентабельності та зміцнення комерційного розрахунку як основи стабільної роботи та забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Література

1. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия. К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. 784 с.
2. Словари и энциклопедии на Академике. URL.: <http://dic.academic.ru/>
3. Жукевич С.М. Діагностика фінансово-економічної стійкості суб'єкта господарювання: концептуальний підхід. Інноваційна економіка. 2016. №5-6 [63]. С.206-211
4. Рожелюк В.М. Жук Н.Т. Експрес-діагностика фінансового стану в системі управління безпекою підприємства / Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. С. 232-234
5. Лучко М.Р., Жукевич С.М., Фаріон А.І. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2016 450с.
6. Жукевич С.М., Кудлаєва Н.В. Діагностика фінансового стану в системі управління підприємством. Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. 2009. №1(4). С. 234-246

Григорій Журавель, Павло Денчук

Тернопільський національний економічний університет

ДИЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ КАТЕГОРІЇ «ПРИБУТОК» В КОНТЕКСТІ БАЗИ ОПОДАТКУВАННЯ

У вітчизняній та зарубіжній літературі досить активно обговорюється сутність економічної категорії «прибуток (збиток)» як джерела